

ESNAF AHİLİK SANDIĞI SİGORTASI
TRADESMAN AHİLİK FUND İNSURANCE

Selçuk CENGİZ

Öğr. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya Meslek Yüksekokulu, Hukuk
Bölümü, selcuk.cengiz@mku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2304-7699>

ÖZET

23 Şubat 2017 tarihine kadar kendi adına ve hesabına bağımsız olarak çalışan bireyler, işsizlik sigortası kapsamının dışında bırakılmıştır. Ancak 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na eklenen ek m.6 ile bu durum değiştirilmiş; bağımsız çalışan sigortalılar için işsizlik riskine karşı geçici bir güvence sağlamak amacıyla Esnaf Ahilik Sandığı oluşturulmuştur. Bu düzenleme 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m.4/1 (b) bendi kapsamında yer alan ve herhangi bir işverene bağlı olmaksızın çalışan sigortalıları hedeflemektedir. Bu çalışmada öncelikle Esnaf Ahilik Sandığı'nın kavramsal çerçevesi ele alınmakta, ardından Sandık'ın kişi yönünden kapsamı ile yararlanma şartları incelenmektedir. Ayrıca ek m.6'daki yapısal ve uygulamaya yönelik eksiklikler eleştirel bir bakışla değerlendirilmekte ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik Sigortası, Bağımsız Çalışan, Sosyal Güvenlik Hukuku, Esnaf Ahilik Sandığı, İflas.

62

ABSTRACT

Until February 23, 2017, individuals working independently in their own name and on their own account were excluded from unemployment insurance coverage. However, this situation was changed with the addition of Additional Article 6 to the Unemployment Insurance Law No. 4447; a Tradesmen Ahi Fund was established to provide temporary security against the risk of unemployment for independent insured workers. This regulation targets insured individuals who work independently without being tied to any employer, as defined in Article 4/1 (b) of the Social Insurance and General Health Insurance Law No. 5510. This study primarily addresses the conceptual framework of the Tradesmen Ahi Fund, followed by an examination of the scope of the Fund concerning individuals and the conditions for benefiting from it. Additionally, the structural and practical deficiencies in Additional Article 6 are critically assessed, and solutions to address these deficiencies are proposed.

Keywords: Unemployment Insurance, Self-Employed, Social Security Law, Tradesmen Ahilik Fund, Bankruptcy.

GİRİŞ

Sosyal politika sosyal risklere karşı bireyleri korumak amacıyla devlet tarafından uygulanan politikalar olarak aynı zamanda kapsayıcı ve bütünleştirici özelliği de sahip politiklardır (Yuvalı, 2020: 47-48; Özüğurlu, 2003: 61). Yakın dönemde girişimciliğin teşvik edilmesi, 2008 krizi, pandemi süreci ve belirli bir kurumun tam zamanlı personeli olmayan, uzaktan ve esnek saatlerde çalışan kişilerin oluşturduğu bir iş modeliyle bağımsız çalışan nüfus daha da yoğunlaşmış olup bağımsız çalışanların diğer tüm bağımlı çalışanlar gibi sosyal risklere dolayısıyla işsizlik riskine maruz kalmaları da olağan bir durum haline gelmiştir (Kaymaz, 2025: 1071).

Sosyal politika, geniş bir bakış açısıyla, toplumun tüm kesimlerinin refah ve sosyal koşullarını ele alan ve bu gruplar arasındaki refah seviyesindeki farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir toplum politikası anlayışı üzerine inşa edilmiştir (Yuvalı, 2020: 51). Bu nedenle refah hizmetlerinin maddi getirisinin yanı sıra uygulamanın manevi getirileri de bulunmaktadır. Örneğin, *“tehlikenin zararlarına maruz kalmadan, gelecek endişesi duymama, zararlarının karşılanacağını bilmekten kaynaklanan rahatlık hali”* sosyal yardımlardan yararlanan kişilerin huzurunu sağlamada refah hizmetlerinin rolü olarak karşımıza çıkmaktadır (Erol, 2019: 2). Bu bağlamda refah hizmetlerinden yararlanan kişilerin insana ihtiyaç duymadan devletten alacağı yardımlar vatandaşlık bağına da güçlendirecektir (Arıcı, 2022: 42).

Refah devleti uygulamalarının temel unsurlarından biri olan sosyal güvenlik, bireyleri çeşitli toplumsal risklere karşı korumayı amaçlayan çok boyutlu bir sistem olarak tanımlanabilir (Metin ve diğerleri, 2022: 89; Yuvalı, 2020: 52). Sosyal güvenlik sistemi kapsamında değerlendirilen ve uluslararası literatürde genel kabul gören çeşitli sosyal riskler bulunmaktadır. Bu risklerden biri de işsizlik olup, bireylerin gelir kaybına uğradığı dönemlerde karşılaştığı temel tehditlerden biridir (Köme Akpulat, 2019: 167; Yuvalı, 2020: 52).

İşsizlik denildiğinde genellikle akla ilk olarak, bağımlı çalışanların işsiz kalması gelmektedir. Ancak işsizlik, yalnızca bağımlı çalışanlar için değil bağımsız çalışanlar açısından da ortaya çıkan bir durumdur. Dahası bağımsız çalışanların yeniden iş gücüne dâhil olmaları, pek çok açıdan bağımlı çalışanlara kıyasla daha zorlayıcıdır (Özcan, 2023: 130). Bu bakımdan bağımsız çalışanları işsizliğe karşı korumak amacıyla kabul edilen *“Esnaf Ahilik Sandığı”* uygulaması hem mevcut çalışanlar hem de gelecek için dijitalleşmenin devam edeceği düşünüldüğünde belirsizliklerin giderilmesi ve güvence sağlanması bakımından atılmış önemli bir adımdır (Kaymaz, 2025: 1079; Köme Akpulat, 2019: 166).

İşsizlik sigortasının ilk uygulama örnekleri, dünyada 19. yüzyılın ilk çeyreğinde, ülkemizde ise 20. yüzyılın son dönemlerinde ortaya çıkmıştır (Metin vd., 2022: 89). Bu çerçevede, günümüzde ülkemizde yalnızca işçi statüsünde çalışanları değil, aynı zamanda kendi hesabına ve namına çalışan bireyleri de kapsayan işsizlik sigortası uygulamaları bulunmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde İşsizlik Sigortası Kanunu (İSK) (Resmi Gazete, 1999)’na eklenen 6824 sayılı Kanunu ek m.6 ile (Resmi Gazete, 2017) birlikte kendi nam ve hesabına çalışanlar için zorunlu sigorta sistemi oluşturulmuştur (Köme Akpulat, 2019: 173; Akpınar ve Küçüköksel, 2017: 14; Kumaş ve Karadeniz, 2017: 215; Özdemir, 2017: 275; Tuncay vd., 2023: 656). Esnaf ve sanatkârlara yönelik kurulan bu sandık Esnaf Ahilik Sandığı (EAS) adını almış, Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası (EASS) adı da sigortanın adı olmuştur.

Esnaf Ahilik Sandığı bünyesindeki *“Ahilik”* kavramı, Türk devletlerinin tarihten günümüze *“sosyal refah devleti”* anlayışını temel alarak geliştirdiği milli ve medeni kurumlardan biri olarak öne çıkmaktadır (Kaleli, 2022: 119). *“Ahilik”* kavramının tarihine bakıldığında, bu sistemin Anadolu Selçukluları ve Osmanlı Devleti dönemlerinde 12. ve 16.

yüzyıllar arasında faaliyet gösteren esnaf loncalarında, din, ahlak ve gelenek kurallarına dayalı bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. (Doğan Yılmaz, 2022: 49; Özcan, 2023: 126). Ahilik kurumunda, üretime dayalı bir sosyal sınıfın ön planda olduğu görülmektedir. Bu yapı sayesinde esnaf ve sanatkârlar arasında yardımlaşma ve dayanışmaya dayalı bir ahlak bilinci gelişmiştir. Böylece ahilik kurumu toplumsal ahlakın ilerlemesine önemli bir katkı sağlamıştır (Demirppolat ve Akça, 2004: 366; Değer ve Gülcan, 2023: 3719).

Tarihsel süreçte Ahilik Kurumu, sadece mesleki eğitim ve etik değerlerin aktarımında değil, aynı zamanda çeşitli sosyal güvenlik işlevlerinin yerine getirilmesinde de önemli bir rol üstlenmiştir. Bu kapsamda kalfa ve çıraqlara harçlık temin etmek, barınma olanakları sağlamak, iş kurmak isteyenlere mali destek sunmak, evlenenlere, hastalara ve ekonomik yönden zor durumda olanlara yardımda bulunmak gibi çok yönlü sosyal destek mekanizmalarını hayata geçirmiştir (Kaleli, 2022: 120; Metin vd, 2022: 94). Herhangi bir meslek grubunda ustalar, aralarından tecrübeli bir ustayı oylama yoluyla seçerek, loncalarının işleyişini denetlemek ve devletle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla kethüda olarak görevlendirirdi. Ayrıca her loncanın başında, manevi bir lider konumunda bulunan bir şeyh yer alırdı. Şehir genelinde ise tüm kethüdaların üzerinde yetkiye sahip olan şehir kethüdası bulunmaktaydı; bu kişi, esnafı devlet nezdinde temsil etme görevini üstlenirdi (Kaleli, 2022: 123). Ahilik kurumunu bir teşkilat düzenine kavuşturarak meslek ve esnaf anlayışını sistemleştiren kişi ise Mahmut Ahi Evran'dır (Tuncay, 2014: 856; Değer ve Gülcan, 2023: 3719). Bu sandıkların finansmanı ise genellikle geliri yüksek kişilerden toplanan bağış, sadaka, zekât, fitre ve kurban gibi yardımlarla sağlanmıştır (Doğan Yılmaz, 2022: 52). Ahilik kurumu ile EAS'ın yardım özellikleri bu kavramı birbirine yaklaştırmaktadır. İSK ek m.6/9 uyarınca, aşağıda söz edeceğimiz üzere EAS sigortalıları gerekli yararlanma koşullarını yerine getirdikleri takdirde

- “a) Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği,*
- b) 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primleri,*
- c) Yeni bir iş bulma,*
- d) Aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar”*

ödemeler hizmetler yararlanır (Dinççay, 2020: 462-463).

Ek m.6/12'de sigortalıların bu ödenekten faydalanma süreleri, faaliyetlerini sürdürerek EAS primi ödedikleri süreyle orantılı şekilde sınırlandırılmıştır.

İfade edilmesi gereken önemli bir husus şudur ki, işsizlik sigortasına yöneltilen eleştirilerin benzerleri EAS sigortası için de geçerlidir. Özellikle, yüksek maliyetlerle bir işletme kuran, ancak faaliyetlerinde beklenen başarıyı yakalayamayan ve 600 günlük prim ödeme koşulunu karşılayamayan bir esnaf, ne yazık ki EAS sigortasından faydalanamayacak ve bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Çalışma hayatının etik ilkeleri çerçevesinde ele alındığında bu uygulama modelinin adil veya uygun bir düzenleme olmadığı ifade edilebilir (Dinççay, 2020: 463; Çakmak, 2020: 16).

Ülkemizde her ne kadar 23/2/2017 kabul edilerek EAS kurulacağı düzenlenmişse de yürürlüğe girmesi başlangıçta 2018 yılı olarak planlanmış ancak daha sonra 2020 yılına ertelenmiştir. Ardından sırasıyla Covid-19 pandemisinin etkisiyle bu sigortanın yürürlüğe girme tarihi 01.01.2021'e, 31.12.2023'e, 01.01.2025 ve son olarak 7537 sayılı Kanun (Resmi Gazete, 2024) m.24 ile bu uygulama bu kez 01.01.2028 tarihine ertelenmiştir (Kaymaz, 2025: 1079; Özcan, 2023: 130).

Çalışmada, genel olarak bağımsız çalışanlar açısından EASS kavramı, ardından EAS'nın kişi bakımından uygulama alanı ilgili mevzuat çerçevesinde incelenecektir.

1.ESNAF AHİLİK SANDIĞI KAVRAMI

İşsizlik olgusu, başlangıçta ağırlıklı olarak işçi sınıfına özgü bir sosyal risk olarak değerlendirilmişse de günümüzde bağımsız çalışanlar açısından da karşılaşılabılır bir risk unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda ülkemizde işsiz kalan bağımsız çalışanların yeniden iş gücüne kazandırılmasını desteklemek ve gelir kayıplarını telafi etmek amacıyla 6824 sayılı Kanun’la İSK’ya eklenen ek m.6 çerçevesinde EAS oluşturulmuştur. Bu düzenleme, hizmet sözleşmesine bağlı olmadan çalışan bağımsız bireyler için zorunlu bir sigorta sistemi getirmiştir (Köme Akpulat, 2019: 173; Akpınar ve Küçükgöksel, 2017: 14; Kumaş ve Karadeniz, 2017: 215; Özdemir, 2017: 275). Bu sigorta kapsamında kurulan sigortanın adına ise EASS denmiştir.

“Bağımsız çalışanlar” kavramı mevzuatımızda “kendi adına ve hesabına çalışanlar” olarak da nitelendirilmektedir (Akbaş ve Öztepe, 2018: 71; Kaymaz, 2025: 1078). Kendi adına ve hesabına çalışanlar ifadesi ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) (Resmi Gazete, 2006) m.4/1-b’ye tabii sigortalılardan bahsedilmektedir (Doğan Yılmaz, 2022: 59). Sözü geçen hüküm şu şekildedir:

“b) Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise;

1) Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar,

2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar,

3) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları (Ayrıntılı bilgi için bkz. Metin, 2021: 57),

4) Tarımsal faaliyette bulunanlar (Ayrıntılı bilgi için bkz. Kaymaz, 2025: 1078)

sigortalı sayılırlar”.

Mevzuatımızda SSGSSK m.4/1-b.1’de yer alan serbest meslek kavramı Gelir Vergisi Kanunu (GVK) (Resmi Gazete, 1961) m.65’te tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde serbest meslek faaliyetleri; psikologluk, avukatlık, veterinerlik, diş hekimliği, hekimlik, mimarlık, mali müşavirlik, noterlik, ressamlık, sanatçılık ve yönetmenlik gibi mesleki bağımsızlığa dayalı alanları içermektedir. Ancak bunlar serbest mesleklerin yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır.

Esnaf Ahilik Sandığı sosyal güvenlik sistemimizde primli sistem içinde yer almaktadır ve dolayısıyla zorunluluk esasına dayanmaktadır (Tuncay vd, 2023: 656). Dolayısıyla “evrenselci” kapsamdan uzak bir görünüm sergilemektedir (Kaymaz, 2025: 1081). Ek m.6’da yararlanma süresi en fazla 300 gün (10 ay) olarak düzenlenmiştir. Söz konusu süre Almanya (24 ay), Portekiz (24 ay) gibi ülkelerin uygulamasına göre bir nebze düşük kalmaktadır (Kaymaz, 2025: 1079).

Ek m.6/1 uyarınca,

“Esnaf Ahilik Sandığının gerektirdiği görev ve hizmetler için malî kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, bu Kanunun öngördüğü ödemelerde bulunmak üzere Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur. Esnaf Ahilik Sandığı, Kurum Yönetim Kurulunun kararları çerçevesinde işletilir ve yönetilir. Esnaf Ahilik Sandığı, Fon kaynakları ile aynı usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilir. Esnaf Ahilik Sandığı, Sayıştay tarafından denetlenir” (Özdemir 2017: 276).

EAS’ın gelir (Metin vd., 2022: 96; Özdemir, 2017: 275) ve gider (Metin vd., 2022: 96; Özdemir, 2017: 276) kalemleri de ek m.6/2’de açıkça tanımlanmıştır. Buna göre,

“Esnaf Ahilik Sandığının;

A) Gelirleri;

- a) Esnaf Ahilik Sandığı primlerinden,
- b) Bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratlardan,
- c) Esnaf Ahilik Sandığının açık vermesi durumunda Devletçe sağlanacak katkılardan,
- d) Bu madde gereğince sigortalılardan alınacak ceza, gecikme zammı ve faizlerden,
- e) Diğer gelir ve kazançlar ile bağışlardan,

B) Giderleri;

- a) Esnaf Ahilik Sandığı ödeneklerinden,
 - b) 5510 sayılı Kanun gereği ödenecek sigorta primlerinden,
 - c) 48 inci maddenin yedinci fıkrasında sayılan hizmetlere ilişkin giderlerden,
 - d) Esnaf Ahilik Sandığı hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için Yönetim Kurulunun onayı üzerine Kurum tarafından yapılan giderler ile hizmet binası kiralınması, hizmet satın alınması, bilgisayar, bilgisayar yazılım ve donanımı alım giderlerinden,
- oluşur.

Esnaf Ahilik Sandığı primlerinden sorumlulukla ilgili ek m.6/8’de şu düzenleme yer verilmiştir:

“Esnaf Ahilik Sandığı primlerinin toplanmasından, sigortalı bazında kayıtların tutulmasından, toplanan primler ile uygulanacak gecikme cezası ile gecikme zammının Esnaf Ahilik Sandığına aktarılmasından, teminat ve hak edişlerin prim borcuna karşılık tutulmasından ve yersiz olarak alınan primlerin iadesinden Sosyal Güvenlik Kurumu görevli, yetkili ve sorumludur. Sosyal Güvenlik Kurumu bir ay içinde tahsil ettiği primler ile gecikme cezası ve gecikme zammını ayrı ayrı göstermek suretiyle tahsil edildiği ayı izleyen ayın onbeşine kadar Esnaf Ahilik Sandığına aktarır”.

Ek m.6/10 uyarınca,

“Günlük Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama kazancının %40’ıdır. Bu şekilde hesaplanan Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği miktarı, 4857 sayılı Kanunun 39 uncu maddesine göre belirlenen aylık asgari ücretin brüt tutarının %80’ini geçemez”.

Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği miktarı bazı ülkelerde (İsveç, İtalya, İspanya) referans gelire göre %70-80 gibi oranlarda ödenen imkânları mevcutken ülkemizde aylık asgari ücretin brüt tutarının %80’ini geçememesi referans dönemde asgari ücretten fazla geliri olan bireylerin üst limitle sınırlı düzeyde ödenek sunulması bazı önemli özellikler olarak görülmektedir (Kaymaz, 2025: 1079). Ülkemizde aylık asgari ücretin brüt tutarının %80’ini geçemeyecek şekilde bir üst sınır koyulması diğer ülkelere göre bir nebze ödeneklerin düşük seviyede kaldığı anlaşılmaktadır (Kaymaz, 2025: 1079).

Esnaf Ahilik Sandığı özellikle kalkınma planında değinildiği üzere gelecekte bağımsız çalışanların artacağı kabul edildiğinde sosyal risk olması muhtemel bağımsız çalışanların korunması açısından son derece önemlidir. Sosyal politikanın kapsayıcı özelliği düşünüldüğünde sosyal adaletin ve bütünleşmenin sağlanması, gelir dağılımına katkı sağlaması, vatandaşlık bağıını güçlendirmesi bakımından ve gelecekte dijitalleşmenin artışına bağlı olarak platform çalışanlarının (Beytar, 2023: 260) varlığını artırarak devam ettirmesi durumunda oluşacak olan ihtiyaca cevap vermesi gibi unsurlar bakımından “EAS” önemli bir adım olarak görülmektedir (Kaymaz, 2025: 1081). Zira öğretilde dijitalleşmeyle birlikte ortaya çıkan sürecin bir tezahürü olan platform çalışması, çalışanları atipik bir çalışma biçimi olarak nitelendirilmiş ve çalışanların statüsünün tespitinin de zorlaştığı, özellikle işçi-işveren ilişkisinde önemli bir unsur olan “bağımlılık” unsurunun tespiti konusunda bir belirsizlik olduğu ifade edilmiştir (Beytar, 2023: 244-245). Ayrıca bireyin insana muhtaçlıktan kurtarılmasını ve devletten aldığı refah hizmetlerinin vatandaşlık bağıını güçlendirmesi

bakımından sosyal güvenliğin “*milli güvenlik*” fonksiyonuna katkı sağlayacağı öngörülmektedir (Kaymaz, 2025: 1081).

Bağımsız çalışanların çalışma şartları, bu çalışmaya özgü bazı sorunların varlığı, bu kişilerin tabi olduğu sosyal sigortaların finansmanındaki değişiklikler dikkate alındığında, geçmişte sosyal bir güce sahip olan ahilik teşkilatıyla günümüz bağımsız çalışma sisteminin birbirinden ayrıldığı açıktır. Nitekim ek m.6 ile kurulan sandığın ve fonun tabi olduğu ilkeler de ahilik sisteminden oldukça farklıdır. Bu nedenle, öğretilerde haklı olarak ifade edildiği üzere kullanılan terminolojinin modern çalışma ilişkilerine daha uygun bir şekilde ifade edilmesi çok daha doğru olacaktır (Köme Akpulat, 2019: 173).

Öte yandan, bu sigortanın adı dikkate alındığında düzenlemenin doğrudan esnafı hedef aldığı düşünülebilir. Ancak düzenleme, şirket ortaklarından ticari kazançları dolayısıyla gelir vergisi mükellefi olan bireylere kadar, kendi hesabına ve adına çalışan birçok kişiyi kapsamına almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, esnafı işaret eden ve sınırlayıcı bir anlam taşıdığı görülen bu ismin pek de yerinde olmadığı söylenmelidir (Köme Akpulat, 2019: 173). Nitekim EAS; isminde yer alan “*esnaf*” kavramından tartışmalı olmakla beraber daha geniş bir çalışan grubunu kapsamına alacak şekilde tasarlandığı öğretilerde savunulmaktadır (Metin, 2021: 53).

2.ESNAF AHİLİK SANDIĞI’NIN KİŞİ BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI

İşsizlik sigortası, çalışırken kendi iradesi dışında ve kusuru olmaksızın işsiz kalan dönem içinde gelir kaybını belirli bir ölçüde de olsa gidermeyi amaçlayan bir sigorta koludur (Subaşı ve Yiğit, 2018: 136). Çalışanın gelir kaybının telafisi sürekli olarak değil, en azından yeni bir iş buluncaya ya da eski işine dönünceye kadar ve her halükarda belirli bir süreye kadar devam eder. Ülkemizde işsizlik sigortası İSK’da düzenlenmiş ve iş sözleşmesi ile çalışanları kapsamına almıştır. Öte yandan İSK ek m.6/1 uyarınca EAS’ın gerektirdiği görev ve hizmetler için malî kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, bu Kanunun öngördüğü ödemelerde bulunmak üzere EAS kurulmuştur (Subaşı ve Yiğit, 2018: 137).

2.1. Esnaf Ahilik Sandığı’nın Kapsamı

Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası’ndan yararlanacak olanlar İSK ek m.6/4’te sayılmıştır. Buna göre EAS’ın kişi bakımından kapsamı şu şekildedir:

“5510 sayılı Kanunun 50 nci maddesi kapsamındaki isteğe bağlı sigortalılar, 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanuna tabi jockey ve antrenörler, köy ve mahalle muhtarları ile tarımsal faaliyette bulunanlar hariç olmak üzere; 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar Esnaf Ahilik Sandığı kapsamında Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı sayılır” (Dinççay, 2020: 462).

Ek m.6/4’te işaret edilen SSGSK m.4/1-b’de yer alan kendi nam ve hesabına çalışanlar; 1) Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, 2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr sicilinde kayıtlı olanlar, 3) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortaklarıdır (Köme Akpulat, 2019: 174; Çiftçi, 2022: 76).

Esnaf Ahilik Sandık sigortalısı sayılacak ilk grup GVK göre, ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlardır. GVK’ya göre, ticari kazanç, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlardır (m.37). Serbest meslek faaliyeti ise yine aynı Kanun’da m.65/2 tanımlanmıştır. Buna göre, ticari

kazanç elde edenler, mutad meslek olarak serbest meslek faaliyetini yürütenler de EAS sigortalısı sayılırlar (Köme Akpulat, 2019: 174; Çiftçi, 2022: 77).

İkinci grup ise, gelir vergisinden muaf olup esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlardır. Gelir vergisinden kimlerin muaf olduğu, GVK m.9'da sayılmıştır. Böylece, maddede belirtilen çeşitli ticaret ve sanat işlerini yapıp esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar, EAS sigortasından yararlanabilecektir. Gerçek veya basit usulde gelir vergisine tabi olanlar SSGSK m.4/1-b'de ilk alt bent olarak sayıldığından; bu ikinci gruba giren bağımsız çalışanlar, esnaf ve sanatkâr sayılıp vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahipleri olacaktır. Bununla beraber, SSGSK “*Sigortalı sayılmayanlar*” kenar başlıklı m.6'da, gelir vergisinden muaf olanlardan esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olup aylık faaliyet gelirlerinden bu faaliyetine ilişkin masraflar düşüldükten sonra kalan tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının otuz katından az olduğunu belgeleyenler m.4'e göre sigortalı sayılmayacaktır (m.6/1-k).

Esnaflara ilişkin olarak SSGSSK m.6/1-k'da m.4/1-b sigortalılığına ilişkin önemli istisna getiren hüküm, düzenlenme amacı itibarıyla ekonomik yönden zayıf sigortalıları korumak istemişse de yeterli denetimin sağlanamaması halinde halihazırda sigortalı olma ve prim ödeme alışkanlığının zayıf olduğu esnaf ve sanatkâr kesiminde zorunlu sigortalı olması gereken kişilerin sigorta kapsamından çıkmalarını kolaylaştırarak kayıt dışı ekonomiyi güçlendirebileceğinden dolayı öğretilde eleştirilmiştir (Tuncay vd., 2023: 656; Centel, 2021: 163; Çiftçi, 2022: 81). “*Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*” (Resmi Gazete, 2020) m.15 ile GVK m.9/1'e eklenen 10'uncu bent kapsamında bizce de, kötü niyetli uygulamalarla gelirlerini düşük gösteren sigortalıların zorunlu sigortalılık kapsamından çıkabilmesinin önü açılmıştır (Çiftçi, 2022: 81). Ayrıca düşük gelirli esnaf ve sanatkârlar, prim ödemeye güçleri yetmeyeceği için sağlık yardımları dışında malullük, ölüm, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı ve işsizlik riski karşısında korumasız bırakılmış olacaktırlar. Bu durum, işsizlik riski açısından bizce çok daha özel bir önem taşımaktadır. Hal böyle olunca da ismi “*Esnaf Ahilik Sandığı*” olan bir işsizlik sigortasından esnaf ve sanatkârların önemli bir kısmının yararlanamaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu da EAS'ın düzenlenme amacının gerçekleşmesine büyük bir engel olacaktır (Özer, 2019: 252-253; Dulay Yangın^{2020: 196}). Bizim görüşümüze göre, EAS kapsamında olması gereken bu kişilere bir ayrıcalık tanınmalı; sadece EAS primi ödeyerek EAS yardımlarından faydalanabilmeleri sağlanmalıdır (Çiftçi, 2022: 82).

Buna karşın zorunlu sigortalı kapsamından çıkarılan kişiler tamamıyla sosyal risklere karşı korumasız bırakılmamıştır. Söz konusu kapsam dışı bırakma uzun ve kısa vadeli sigorta kolları açısından gerçekleşmiş olup sigortalı olmayanlar, SSGSSK m.60 uyarınca genel sağlık sigortasının kapsamına alınmışlardır. Uzun ve kısa vadeli sigorta kollarının kapsamı dışında kalan kişilere ise sigortalı olmak istedikleri takdirde SSGSSK m.50'de düzenlenen isteğe bağlı sigortalılık düzenlemesi ile sigortalı olabilmek imkânı da tanınmıştır.

Üçüncü grup ise, SSGSSK m. 4/1-b'nin 3'üncü alt bendi kapsamında yer alan anonim şirket yönetim kurulu üyesi ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, limited şirket, adi komandit şirket ve donatma iştirakinin tüm ortaklarıdır. Kısaca şirket ortakları olarak tanımlanacak bu grupta, şirket ortaklarının hangilerinin m.4/1-b sigortalısı ve dolayısıyla EAS sigortalısı olduğu şirketin türüne göre belirlenecektir. Örneğin, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesi olmayan ortaklar bu kapsamda değerlendirilmez. Bunun gibi, yönetim kurulu üyesi olup ortak sıfatına sahip olmayanlar da bağımsız çalışan sayılmaz. Donatma iştiraki söz konusuysa, iştirakin tüm ortakları zorunlu olarak EAS sigortalısı olacaktır.

Yukarıda sayılan bu kişilerin hangi tarihten itibaren EAS'tan yararlanacağı da ek m.6/5 ikinci cümlede, “*Bu madde kapsamına giren ve hâlen faaliyette olanlar bu maddenin*

yürürlüğe girdiği tarihte, faaliyetine daha sonra başlayanlar ise başladıkları tarihten itibaren Esnaf Ahilik Sandığı sigortalısı olurlar.” şeklinde düzenlenmiştir.

Son olarak belirtelim ki adı EAS olan bir sigortanın kişi bakımından kapsamı incelendiğinde düzenlemenin kapsamının neden bağımsız çalışanların büyük bir kısmını kapsama aldığı sorusu akla gelebilmektedir. Kanaatimizce EAS'ın kapsamı EAS fonunun finansmanı için geniş tutulmuştur. Zira sosyal sigortalar; istihdam imkânı iyi olan bölgelerle kötü olan bölgeler, düşük gelirli gruplarla yüksek gelirli grupları, istikrarsız bir endüstri ile istikrarlı bir endüstriyi, işsizlik riski ile karşılaşma ihtimali az olanlar ile yüksek olanları birlikte sigorta kapsamına alan kurumlardır. Bu nedenle kalıcı ve mali bakımdan güçlü bir sosyal sigorta kurulabilmesi için söz konusu durumu telafi edecek yardım talebi düşük ve mali açıdan güçlü kişilerin de sigorta kapsamına alınması, bir zorunluluğun sonucudur (Çiftçi, 2022: 76). Ancak kanaatimizce bağımsız çalışanların önemli bir bölümünü kapsayan EAS'ın kapsamı ile uyumlu bir adlandırma yapılması gerekirken, bu gruba “*esnaf*” şeklinde bir isim verilmesi isabetli bir tercih olmamıştır (Köme Akpulat, 2019: 173; Özer, 2019: 247; Centel, 2021: 346; Dulay Yangın, 2020: 195; Tuncay vd., 2023: 656). Zira ek m.6'nın kenar başlığında “*esnaf*” sözcüğüne yer verilmiş olmasından EAS'ın esas itibarıyla esnaf kapsamına girenlere bir tür işsizlik güvencesi sağlamak amacıyla kurulduğu izlenimi yaratılmış arkasından tüm ticaret şirketi ortaklarının ve iflasa tabi olanların da kapsama alındığına ilişkin hükme yer verilmiştir (Tuncay vd., 2023: 656; Köme Akpulat, 2019: 174. Aksi yönde: Baydar, 2012: 60). Bu nedenle EAS uygulamasının adının ve içeriğinin daha anlaşılır bilgi veren bir isimle değiştirilmesi gerekmektedir. Öğretide önerildiği gibi “*Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar için İşsizlik Sigortası*” veya “*4/1-b Sigortalıları için İşsizlik Sigortası*” ismi tercih edilebilir (Metin, 2021: 81).

2.2. Esnaf Ahilik Sandığı'nın Kapsamı Dışında Olanlar

Kural olarak SSGSSK m.4/1-b kapsamında sigortalı olanlar aynı zamanda EAS sigortalısı sayılmasına karşın, konuyu düzenleyen ek m.6/4'te kimi bağımsız çalışanlar açıkça kapsam dışında tutulmuştur. Sözü geçen maddeye göre kapsam dışında yer alan kişiler; SSGSSK m.50 kapsamındaki isteğe bağlı sigortalılar, At Yarışları Hakkında Kanunu (Resmi Gazete, 1953)'na tabi jokey ve antrenörler, köy ve mahalle muhtarları ile tarımsal faaliyetlerde bulunanlardır. Ayrıca SSGSSK m.6'da açıkça sigortalı sayılmayacağı düzenlenen kişilerden olup bağımsız çalışmaları bulunanların EAS kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği net değildir. Kanaatimizce SSGSSK m.4/1-b sigortalısı olmayan bu kişilerin EAS sigortalısı olarak da değerlendirilmemesi gerekir (Köme Akpulat, 2019: 176).

Esnaf Ahilik Sandığı ile getirilen düzenlemelerin bir kapsam genişletilmesi olarak yorumlanıp yorumlanamayacağı tartışmalıdır. Öğretide bir görüş genişleme olarak yorum yapılabilmesi için ilk olarak İSK'nın kapsamını düzenleyen maddede bu yönde bir değişiklik yapılması gerektiğini haklı olarak savunmaktadır (Çiftçi, 2022: 50). Bu görüşe göre İSK'nın ilgili maddeleri dikkate alındığında, bağımsız çalışanları açık bir şekilde kapsam dışı bırakan, İSK'nın kapsamını düzenleyen m.46 ve sigortalı tanımının düzenlendiği m.47'de herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Hal böyle olunca da Kanunda açıkça kapsam dışı bırakılan kişilerin ek maddeyle İSK kapsamına dâhil edilmesi gibi garip bir durum ortaya çıkmaktadır (Çiftçi, 2022: 50).

2.3. Esnaf Ahilik Sandığı'ndan Yararlanma Koşulları

Esnaf Ahilik Sandığı Sigorta'sından faydalanabilme koşulları ek m.6'da çeşitli fıkralar içerisinde açıklanmıştır. Bu fıkralar değerlendirildiğinde aranan koşulların; EASS sigortalısı olmaları, EASS sigortalılıklarının sona ermesi, sigortalının faaliyetinin belli durumlarda sona ermiş olması, belirli bir süre prim ödemiş olması, prim ve primle ilgili herhangi bir borcunun

bulunmaması ve İşkur'a başvuruda bulunması şeklinde sıralanabileceği görülmektedir (Tuncay vd., 2023: 658). Koşullardan birisinin tamamlanmamış olması hak düşürücü gerekçe olarak nitelendirilmektedir (Doğan Yılmaz, 2022: 63; Kumaş ve Karadeniz, 2017: 204; Tuncay vd., 2023: 658; Güzel vd., 2021: 180).

Kişilerin bir EASS kapsamında sunulan yardımlardan yararlanabilmesi için ilk koşul olarak EASS sigortalısı olmaları gerekir. Ek m.6 kapsamında sigortalı olan kişilerin kimler olduğu bir önceki bölümde detaylı olarak açıklanmıştır.

İkinci koşul ise EAS sigortalılıklarının sona ermesidir. Sigortalılık ilişkisi kural olarak fiilen çalışmanın sonlandırılması ile sona erer. Ancak bağımsız çalışanlar, sigortalılığın başlangıcında olduğu gibi sigortalılığının sona ermesinde de genel kuraldan ayrılan düzenlemelere tabi tutulmuştur (Tuncay vd., 2023: 656; Güzel vd., 2021: 180). Zira ek m.6/13'te iflasa tabi olmayanlar için işsizlik sigortasından faydalanabilmek adına işyerinin kapatılmış olması koşulu aranmaktadır. Nitekim ek m.6/13'e göre EAS sigortalılarının yardımlara hak kazanabilmeleri için *"iflas istemiyle mahkemeye başvurulmuş olması suretiyle veya iflasa tabi olmamakla birlikte işyerini kapatmak suretiyle sigortalılığı sona"* ermesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi, sigortalının her durumda işsiz kalması değil, iflas istemiyle mahkemeye başvurması ya da işyerini kapatmak suretiyle işsiz kalması gerekir. Dolayısıyla EAS sisteminde sigortadan yararlanabilme koşulunun ikincisi işsizlik sigortası sistemine kıyasla son derece farklılık göstermektedir. İşsizlik sigortası sisteminde genel olarak işveren tarafından ya da mücbir sebeplerle iş akdi feshedilmesi durumunda işsizlik sigortası bağlanıyorken EAS'ta bu durum tersine dönmekte, işverenin ticari hayatı sona ermektedir (Dinççay, 2020: 463).

Öğretide bazı görüşlerce ek m.6/13'te yer alan *"işyerinin kapatılması"* kavramının ne anlama geldiğinin yeterince net bir şekilde açıklanmadığı savunulmaktadır (Köme Akpulat, 2019: 177; Tuncay vd., 2023: 656; Dulay Yangın, 2020: 198; Sözer, 2021: 550). Öğretide bir görüşe göre EASS'ın kapsamı dikkate alındığında serbest meslek sahipleri ve esnafın da sigortalı sayıldığı göz önüne alınarak bu hükümde geçen işyeri kavramının bağımsız çalışanların faaliyet yürüttüğü yer olarak yorumlanması gerektiğini savunmaktadır (Köme Akpulat, 2019: 177). Bir başka görüşe göre ise haklı olarak ancak kanuni düzenleme dikkate alındığında bu hususlara ilişkin bir sınırlandırmaya yer verilmediği için hangi amaçla yapıldığı fark etmeksizin işyerinin kapatılması, EAS yardımlarına hak kazanılması için yeterli sayılmalıdır (Çiftçi, 2022: 93).

Burada tartışmalı olan bir konu da iflas edenler dışında, kendi isteğiyle işyerini kapatan bağımsız çalışanların da işsizlik ödeneğinden faydalanabilmesidir. Öğretide bir görüşe göre işsizlik ödeneği, bağlı çalışanlara iradeleri dışında işsiz kaldıklarında sağlanırken, bağımsız çalışanlara kendi istekleriyle işsiz kalmaları durumunda bu ödeneğin verilmesi hem ayrımcılık izlenimi yaratmakta hem de ödeneğin temel mantığına aykırı düşmektedir (Tuncay vd., 2023: 656; Sözer, 2021: 573). Kanaatimizce her ne kadar *"İşyeri"* İK m.2'de *"işveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birim"* olarak belirtilse de EASS'ın kapsamı göz önüne alındığında, işyeri kavramının bağımsız çalışanların faaliyetlerini yürüttüğü yeri de kapsadığının kabulü daha uygun olacaktır.

Ek m.6/13 incelendiğinde iflas istemiyle mahkemeye başvuru yapacak kişinin sigortalı ya da alacaklılar olup olmadığı konusunda herhangi bir ayırım yapılmadığı da görülmektedir. Benzer şekilde gerekçede de bu hususta herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Bu nedenle söz konusu kişilerin ister kendileri ister alacaklıları tarafından iflas talebiyle mahkemeye başvurulması yoluyla sigortalılıklarının sona ermesi durumunda EAS ödeneğinden faydalanabilecekleri kabul edilmelidir (Köme Akpulat, 2019: 177).

Öte yandan işyerini kapatmanın sicilden tamamen silerek faaliyeti kesin olarak sonlandırmak mı yoksa bir başkasına devretmek ya da sicilden silmeden faaliyeti durdurmak mı anlamına geldiği de ek m.6'dan net bir şekilde anlaşılmamaktadır. Öğretide bu konudaki uygulama usul ve esaslarının zamanla İşkur tarafından belirleneceği ifade edilmektedir (Köme Akpulat, 2019: 177). Belirtelim ki gelir vergisinden muaf ve esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı olan esnafın ise yalnızca işyerlerini kapatmaları sigortalılığın sona ermesinde yeterli değildir. Bu kişilerin esnaf ve sanatkâr sicili kaydının da silinmesi gerekmektedir. Dolayısıyla söz konusu hüküm, gelir vergisinden muaf esnaf ve sanatkârlar için esnaf ve sanatkâr sicil kaydının silinmesi koşuluyla işyerini kapatmak şeklinde anlaşılmalıdır (Çiftçi, 2022: 94).

İşsizlik sigortası sistemleri dikkate alındığında işsizlik halinin sigortalılığın sona ermesi ile gerçekleştiği kabul edilmektedir. Sigortalılığın sona ermesi ile gerçekleşen işsizlik halinin gayri iradi olarak ortaya çıktığının tespiti, sigortalılığın sona ermesine sebep olan olayların ve kişinin iradesinin değerlendirilmesi ile ortaya koyulabilecek bir olgudur. Bu bakımdan ortaya çıkan işsizlik halinin gayri iradi olup olmadığı her bir kişi açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi sonucunda ortaya konulabilecek bir husustur. İSK m.47/1-c'de yapılan işsizlik sigortası tanımında yer alan *“Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden”* ifadesiyle gayri iradiliğin tanımı ortaya koyulmuştur (Çiftçi, 2022: 95).

Bağımlı çalışanların işsizlik sigortasında, gayri iradiliğin tarifinde kullanılan diğer yöntem, sigortalılığının sona ermesine ilişkin olarak ek m.6'da öngörülen hallerdir (Güzel vd., 2021: 756; Centel, 2021: 339). Gayri iradiliğin tespitinde kullanılan bir diğer yöntem olan sigortalılığın sona erme hallerine ilişkin olarak ek m.6'da iki durum öngörülmüştür. Gayri iradiliğin madde metnine yansması olarak kabul edebileceğimiz bu haller, iflas istemiyle mahkemeye başvurmak suretiyle sigortalılığın sona ermesi ve iflasa tabi olmamakla birlikte işyerini kapatmak suretiyle sigortalılığın sona ermesidir. Gayri iradiliğin tespiti noktasında kanun koyucunun hiç kimsenin isteyerek iflas etmeyeceği veya isteyerek işyerini kapatmayacağı kabulünden hareket ettiği anlaşılmakla birlikte söz konusu kabullerin ulaşılmak istenen amaca uygun olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Henüz uygulanmaya başlanmamış olan EAS ise gayri iradiliğin tarif edilmesi esasına dayanan, ancak bunun tespitinde gayri iradiliğe ilişkin bir tanıma yer vermeyen, yalnızca sigortalılığın sona ermesine ilişkin durumların öngörüldüğü bir işsizlik sigortasıdır. EAS bakımından gayri iradiliğin tespitini kolaylaştırmak ve sigortalılığın sona ermesinde değerlendirilebilecek koşulların ortaya konulması amacıyla özellikle de *“işyerini kapatma”* konusuna ilişkin olarak bağımlı çalışanların işsizlik sigortasındakine benzer bir tanıma yer verilmesi gerekmektedir.

İşsiz kalan dönemlerde EAS'tan faydalanabilmek için sadece faaliyetin sona ermesi yeterli değildir. Üçüncü koşul olarak belirli bir süre sigortalı olma ve prim ödeme koşullarının da yerine getirilmesi gereklidir. EAS, katılımcı bir sosyal güvenlik sistemi olduğundan sigortalının bu sigortadan yararlanabilmesi için prim ödemesi yapmış olmasına bağlıdır (Tuncay vd., 2023: 656; Dinçay, 2020: 462). Ek m.6/6 uyarınca,

Esnaf Ahilik Sandığı sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere, Esnaf Ahilik Sandığı sigortalıları ve Devlet, Esnaf Ahilik Sandığı primi öder. Esnaf Ahilik Sandığı primi sigortalının 5510 sayılı Kanunun 80 inci ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas günlük kazançlarından, %2 sigortalı ve %1 Devlet payı olarak alınır. Ancak alınacak günlük prim tutarı, prime esas günlük kazanç alt sınırının iki katı üzerinden hesaplanacak tutardan fazla olamaz. Herhangi bir nedenle sigortalılık durumunun sona ermesi hâlinde, o ana kadar sigortalıdan kesilen Esnaf Ahilik Sandığı primleri ile Devlet payı iade edilmez. Esnaf Ahilik Sandığına sigortalılarca ödenen primler, kazancın tespitinde gider olarak kabul edilir.

Sigortalının ne kadar süreyle prim ödeyeceği, işsizlik sigortasına benzer şekilde düzenlenmiştir. Ek m.6/12 uyarınca,

“Esnaf Ahilik Sandığı sigortalıları için sigortalılığının sona ermesinden önceki son 120 gün sürekli çalışmış olanlardan, son üç yıl içinde;

- a) 600 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 180 gün,
- b) 900 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 240 gün,
- c) 1080 gün faaliyetini sürdüren ve Esnaf Ahilik Sandığı primi ödemiş olanlara 300 gün,

süre ile Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği verilir. Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği başvuruları izleyen ayın sonuna kadar sonuçlandırılır. Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği, her ayın beşinde aylık olarak sigortalının kendisine ödenir. Ödeme tarihini öne çekmeye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yetkilidir. Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz. Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği, nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez. Sigortalı, Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanma süresini doldurmadan tekrar faaliyetine başlar ve Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanmak için bu maddenin öngördüğü şartları yerine getiremeden yeniden faaliyetine son verirse, daha önce hakettiği Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği süresini dolduruncaya kadar bu haktan yararlanmaya devam eder. Bu maddenin öngördüğü şartları yerine getirmek suretiyle yeniden faaliyetin son bulması hâlinde ise sadece bu yeni hak sahipliğinden doğan süre kadar Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği ödenir”.

Ancak İSK yer alan işsizlik sigortası bakımından “son 120 gün prim ödeyerek sürekli çalışmak” ibaresi 2019 yılında 7161 sayılı Kanunla Resmi Gazete, 2019) değiştirilerek “son 120 gün hizmet akdine tabi olmak” şartı getirilmiştir (m.50/2). Böylece, İSK açısından bazı kesintiler haricinde hizmet sözleşmesinin devamında ortaya çıkan bir günlük kesintinin bile ödenekten yararlanma imkânını engellemesi durumu ortadan kaldırılmıştır. Ancak EAS açısından son 120 günün kesintisiz bir şekilde çalışarak geçmesi gerekmektedir. Şüphesiz burada belirtilen kesintisiz çalışma ifadesi, bağımsız çalışanın bu faaliyetini sürekli olarak yürütmesidir.

72

Ek m.6/7 uyarınca “Esnaf Ahilik Sandığı primlerinin toplanmasından Sosyal Güvenlik Kurumu, bu madde kapsamındaki diğer her türlü hizmet ve işlemlerin yapılmasından Kurum görevli, yetkili ve sorumludur” (Özdemir, 2017: 276).

Öte yandan ek m.6/13, sigortalının prim ödeme koşullarını yerine getirmesinin yanı sıra “... Esnaf Ahilik Sandığı primi ve bu prime ilişkin herhangi bir borcunun olmaması...” ifadesiyle EAS primi ve bu prime ilişkin herhangi bir borcun bulunmaması şartını da açıkça ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu koşul ödeneğe hak kazanma imkânını ciddi şekilde sınırlandırıcı bir nitelik taşımaktadır. Özellikle sigortalının ödeneğe hak kazanabilmesi için ya iflas talebiyle mahkemeye başvurmuş olması ya da işyerini kapatmış olması gerekliliği gözetildiğinde, böylesine derin bir ekonomik sıkıntı içinde olan sigortalının prim borçlarını eksiksiz ödemesi oldukça zorludur. Bununla birlikte, düzenlemede bu katı koşulun ardından bir istisna hükmüne yer verilmiştir (Köme Akpulat, 2019: 178; Çiftçi, 2022: 100). Bu istisnai hüküm ek m.6/13’te şu şekildedir:

“Ancak sigortalılığının sona ermesinden önceki en fazla 90 günlük süreye ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borcu olan sigortalılar, bu maddede sayılan diğer şartları sağlamaları ve bu döneme ilişkin Esnaf Ahilik Sandığı prim borçlarının alacakları ödenekten tahsil edilmesi kaydıyla Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden faydalandırılır. 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirilmiş veya ilgili diğer kanunlar uyarınca prim borçları yeniden yapılandırılmış Esnaf Ahilik Sandığı prim borcu olanlar, tecil ve taksitlendirmeleri veya yapılandırmaları bozulmamış olması şartıyla Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden faydalandırılır” (Kumaş ve Karadeniz, 2017: 204; Dinççay, 2020: 463).

Sözü geçen hükümle EASS’na hak kazanma şartları esnetilerek son 90 günlük süreye ilişkin EAS prim borcu olanlar diğer şartları sağlamaları ve elde edecekleri ödenekten borçlarının tahsil edilmesi kaydıyla ödenekten yararlanabileceklerdir. Bu şekilde bir esnetme

yapılması hem ödenekten daha fazla sayıda katılımcının yararlanmasını hem de prim tahsilat miktarı ve oranının yükselmesini sağlayacaktır (Dinççay, 2020: 463; Elbir, 2020: 145).

Gerekli prim ödeme koşullarını yerine getirip sigortalılığı sona eren kişilerin, ödenekten faydalanabilmeleri için dördüncü koşul İşkur'a başvuru yapmaları gerekliliğidir. Bu başvuru ek m.6/13 uyarınca “ *sigortalılığının sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren otuz gün içinde Kuruma doğrudan veya elektronik ortamda başvurarak yeni bir iş almaya hazır olduklarını kaydettirmeleri*” şartlarına uyularak yapılmalıdır (Köme Akpulat, 2019: 178). Şüphesiz bu yeni işin sigortalının bağımlı ya da bağımsız şekilde çalışabileceği ve geçimini sağlayabileceği bir iş olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda, gerekli şartları yerine getirmiş olsa bile çalışmaya hazır olmayan bir sigortalının ödenekten faydalanabilmesi mümkün değildir.

Son olarak belirtmek gerekirse, ek m.6/12 uyarınca,

Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaz. Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği, nafaka borçları dışında haciz veya başkasına devir ve temlik edilemez. Sigortalı, Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanma süresini doldurmadan tekrar faaliyetine başlar ve Esnaf Ahilik Sandığı ödeneğinden yararlanmak için bu maddenin öngördüğü şartları yerine getiremeden yeniden faaliyetine son verirse, daha önce hakettiği Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği süresini dolduruncaya kadar bu haktan yararlanmaya devam eder. Bu maddenin öngördüğü şartları yerine getirmek suretiyle yeniden faaliyetin son bulması hâlinde ise sadece bu yeni hak sahipliğinden doğan süre kadar Esnaf Ahilik Sandığı ödeneği ödenir” (Tuncay vd., 2023: 658; Sözer, 2021: 575).

3.ESNAF AHİLİK SANDIĞINA İLİŞKİN ELEŞTİRİLER

3.1. Kapsam Yönünden Eleştiriler ve Ek Madde ile

Kurulması Sorunu

Öğretide EAS'ın ek m.6 ile düzenlenmesinin bir sonucu olarak bağımsız çalışanların İSK kapsamına alındığı ileri sürülmektedir (Akyol, 2018: 37; Tuncay vd., 2023: 655; Çiftçi, 2022: 49). Ancak ek m.6 ile kurulan EAS'ın bir kapsam genişlemesi oluşturup oluşturmadığı değerlendirilmesi için EAS düzenlemelerinin İSK'da yer alan diğer maddelerle olan ilişkisi değerlendirilmelidir (Canıklıoğlu, 2011: 10-12). Bu bağlamda EAS ile getirilen düzenlemelerin bir kapsam genişletilmesi olarak yorumlanabilmesi için İSK'nın kapsamını düzenleyen maddede bu yönde bir değişiklik yapılması gerekmektedir. Ancak İSK'nın ilgili maddeleri dikkate alındığında bağımsız çalışanları açık bir şekilde kapsam dışı bırakan İSK'nın kapsamını düzenleyen m.46 ve sigortalı tanımının düzenlendiği m.47'de herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (Köme Akpulat, 2019: 181). Ayrıca EAS, bağımsız çalışanların işsizlik haline ilişkin düzenlemeler içermektedirken İSK bağımlı çalışanların işsizlik haline ilişkin düzenlemeler içermektedir. İSK'nın gerekçesinde de bağımsız çalışanların işsizliğine ilişkin bir cümleye yer verilmemiş, İSK m.46 ve m.47'de bağımsız çalışanlar açık bir şekilde kapsam dışı bırakılmıştır. Bu durumda da ek m.6'nın İSK'ya eklenecek bir madde olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir (Çiftçi, 2022: 51). Hal böyle olunca da İSK'da açıkça kapsam dışı bırakılan kişilerin ek maddeyle İSK kapsamına dâhil edilmesi gibi garip bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu durumda da ek m.6'nın İSK'ya eklenecek bir madde olduğunu söylemek mümkün değildir (Çiftçi, 2022: 50).

Buna karşın EAS'ın düzenlendiği ek m.6 ile İSK m.46 ve devamı birlikte incelendiğinde, ek m.6'nın kelimesi kelimesine İSK m.46 ve devamının uyarlaması olduğu görülmektedir. Söz konusu uyarlamada bilinçli bir şekilde İSK maddelerinde yer alan “*Sigorta*” ve “*Fon*” kavramlarını kullanmak yerine yalnızca “*Esnaf Ahilik Sandığı*” ifadesinin kullanılması da EAS'ın ayrı bir sigorta değil, bir kapsam genişlemesi olduğu düşüncesi kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak ek m.6 ile İSK'nın kapsamının genişletilmesinden ziyade İSK'ya paralel hükümlere yer veren, norm ve standart birliğinin

sağlanmaya çalışıldığı farklı bir kapsama sahip, farklı hak kazanma koşullarının yer aldığı farklı hak ve yükümlülüklerle sahip olunan ve ayrı bir fona sahip işsizlik sigortası kurulduğunu ifade etmek gerekmektedir (Çiftçi, 2022: 50-51).

Esnaf Ahilik Sandığı, İSK'ya eklenen 17 fıkradan oluşan tek bir ek madde ile kurulmuştur. Çalışmamızda yer alan birçok eleştirinin sebebi de bağımsız çalışanları kapsamına alan ve bir işsizlik sigortası kuran düzenlemenin kanun hazırlama tekniği açısından ayrı bir kanun ile düzenlenmesi gerekirken İSK'ya eklenen bir ek madde ile düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır (Dulay Yangın, 2020: 194; Özer, 2019: 246; Köme Akpulat, 2019: 1⁸¹; Çiftçi, 2022: 49).

Ek madde, “Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”te (Resmi Gazete, 2006) tanımlanan bir mevzuat hazırlama tekniğidir. Ek madde, kanunlara eklenen ve eklendiği kanunun diğer hükümleri ile bütünlük oluşturan maddedir. Ek maddenin eklendiği kanun ile ele alındığında bir anlam ifade etmesi, eklendiği kanunun ruhuyla, gerekçesiyle ve mevcut diğer hükümleriyle uyum içinde olması gerekmektedir (Çiftçi, 2022: 49). Bu bakımdan EAS düzenlemelerinin İSK’da yer alan diğer düzenlemelerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanaatimizce bağımsız çalışanları kapsayan bir işsizlik sigortası olan EAS’ın, bir ek madde ile oluşturulması ve İSK’da yer alan maddelerin büyük bir kısmının tek bir düzenleme altında toplanmasıyla ortaya çıkan uyum sorunlarının temel nedeni, kanun koyucu tarafından İSK’nın, SSGSK gibi bir temel yasa olarak kabul edilmiş olmasıdır. Yani işsizlik ile ilgili olarak yapılacak tüm düzenlemelerin kanun birliği açısından İSK’nın kapsamında yer alması gerektiği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ancak İSK isimlendirmesi, bir temel kanun görünümü kazandırsa da İSK; amacı, kapsamı, sağladığı yardımlar, diğer düzenlemeleri ve gerekçesi itibarıyla iş sözleşmesi ile çalışan kişilere yöneliktir. İSK, işsizlik sigortası ile ilgili bütün düzenlemelerin yer alması gereken temel bir kanun olmanın aksine bağımlı çalışanların işsizlik sigortasına ilişkin düzenlemeler içeren bir kanundur.

3.2. Amaç Yönünden Eleştiriler

Esnaf Ahilik Sandığı’nın düzenlendiği ek m.6’da EAS’ın amacını belirten herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Benzer şekilde düzenlemenin gerekçesine baktığımızda da EAS’ın amacı tespit edilememektedir.

Ek m.6/1’de “*Esnaf Ahilik Sandığının gerektirdiği görev ve hizmetler için mali kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, bu Kanunun öngördüğü ödemelerde bulunmak üzere Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur.*” hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemenin ilk bakışta EAS’ın amacını ortaya koyduğu düşünülebilirse de aslında EAS’ın amacını belirten bir hüküm olarak değerlendirilemez (Çiftçi, 2022: 55). Zira Hiçbir sosyal sigorta sistemi, yalnızca finansal kaynak temini ve bu kaynakların piyasa koşullarında değerlendirilmesi amacıyla oluşturulmamaktadır. Bu bağlamda öncelikle EAS’ın amacının tespit edilmesi önem taşımaktadır. EAS’ın amacının tespit edilebilmesi için ek m.6’da yer alan düzenlemelerin, ek maddenin yer aldığı İSK’da yer alan düzenlemelerin ve sigortanın ismini aldığı “*ahi sandıklarının*” incelenmesi gerekmektedir.

Esnaf Ahilik Sandığı’nın amacının tespit edilmesi öncelikle ek m.6/1’de ele almak gerekmektedir. Ek m.6/1 incelendiğinde sosyal sigortaları özel sigortalardan ayıran en önemli özellik olan, mali çıkarların ikincil nitelikte olması özelliğini taşımadığı görülmektedir. Zira ek m.6/1’deki düzenlemeden mali nitelikteki ifadeleri çıkardığımızda ise geriye EAS için “*Esnaf Ahilik Sandığı kurulmuştur*” ifadesi kalmaktadır (TBMM Plan Bütçe Komisyonu Raporu, 2017: 60). Bu nedenle ek m.6/1 esasen EAS’ın amacını değil EAS’ın fonunu tanımlayan ve fonun amaçlarını ifade eden bir düzenlemedir. Zira ek m.6’da, İSK m.53/1’de

yer alan İşsizlik Sigortası Fonunu tanımlayan düzenlemeyle birlikte ele alındığında benzer nitelikte kaleme alındığı görülmektedir.

İşsizlik Sigortası Kanunu m.46'nın EAS'ın amacını belirlediği kabul edildiğinde EAS'ın temel işlevinin, işsizlik sigortasına ilişkin kural ve uygulamaları düzenleyerek, Kanun'da öngörülen hizmetlerin hayata geçirilmesini sağlamak olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, EAS kaynaklarının yalnızca bağımsız çalışanlar için değil, aynı zamanda işsizlik ödeneği, kısa çalışma ödeneği, ücret garanti fonu gibi işsizlik sigortası kapsamındaki çeşitli hizmet ve teşviklerde de kullanılabilmesi gündeme gelebilecektir (Çiftçi, 2022: 55). Söz konusu durumda ise iki işsizlik sigortasının finansmanı büyük bir kısmı, kendi sigortalılığı için EAS primi ödeyen ve çalıştırdığı bağımlı çalışanlar için işsizlik sigortası primi ödeyen EAS sigortalıları tarafından karşılanacaktır. Tek taraflı olarak nitelendirilebileceğimiz bu fon yapısı ise sosyal sigorta niteliğinden uzak olacaktır (Çiftçi, 2022: 55).

Esnaflık Ahilik Sandığı'nın amacının ortaya koyulabilmesi bakımından incelenmesi gereken bir diğer husus “*ahi sandıkları*”dır. Ahi sandıkları yukarıda açıkladığımız üzere sosyal ve ekonomik alanlardaki faaliyetleriyle öne çıkan ve hukuki niteliği itibarıyla yardımlaşma sandığı olan bir sosyal güvenlik kurumudur. Sandıktan sağlanan yardımlarla ahilik üyeleri yaşlılık, hastalık, sakatlık, ölüm risklerine karşı korunmuş (Akpınar ve Küçüköksel, 2017: 11), dul, yetim ve muhtaçların ihtiyaçlarının giderilmesi, cami, okul, hastane ve dönemin ticaret hayatının güvenliğinin sağlanması açısından önemli olan konaklama yerlerinin yapılması ile sosyal hayatta da etkili olan çok geniş bir yelpazede ve esnafların kendi istekleriyle bir kurum olmuştur. Buna karşın EAS devlet tarafından organize edilen ve içeriği yasa ile düzenlenen bir kurumdur. Tarihte sandıkların üyelerine sunduğu yaşlılık, hastalık, ölüm gibi çeşitli risklere karşı gelir sağlama işlevi EAS kapsamında bulunmamaktadır. Ayrıca EAS'ta yer alan sandıklar yalnızca işsizlik riskine karşı koruma işlevi görmektedir. Dolayısıyla ahilik sandığı ile EAS amaç, işlev ve sağladığı yardımlar bakımından kıyaslandığında bağımsız çalışanlar için kurulan bir işsizlik sigortasına, ahilik kurumunun isminin verilmesi uygun olmamıştır (Güzel vd., 2021: 777; Çiftçi, 2022: 56); Köme Akpulat, 2019: 173). Başka bir ifadeyle, içerisinde yer alan diğer alt kavramların anlamları detaylı bir şekilde incelendiğinde, EAS kavramının ahilik sandığı kurumu ile temelde bir anlam farklılığı gösterdiği görülmektedir (Metin vd., 2022: 95).

Değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise ahi kavramının ifade ettiği anlam ile “*Esnaflık Ahilik Sandığı*” kullanımının ne kadar uyumlu olduğudur. Günümüzde ahilik teriminin kullanımı meslek sahibi, dürüst, ahlaklı, fedakâr ve cömert insan tipini ifade etmektedir. Modern sosyal ve ekonomik şartları dikkate alındığında önceki yüzyıllarda faaliyet göstermiş kurumların canlandırılmasının mümkün olmadığı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir (Çiftçi, 2022: 56; Köme Akpulat, 2019: 173; Baydar, 2012: 48). Dolayısıyla işsizlik ile ilgili bir sosyal sigortanın isimlendirilmesinde “*Ahi*” kavramının kullanılmasının ne sözcüğün taşıdığı birlik anlamı ile ne de günümüzde hâkim kılınmak istenen esaslar ile de hiçbir ortak noktası bulunmamaktadır (Arıcı, 2022: 453; Tuncay vd., 2023: 655). Bu sebeple, öğretilerde kullanılan terminolojinin uygunsuz olduğu ve günümüz çalışma ilişkileriyle bağdaşmayan bir döneme ait terimler yerine, daha güncel ifadelerin kullanılmasının daha doğru olacağı belirtilmiştir (Köme Akpulat, 2019: 173).

3.3. Sandık Fonu Kavramı Yönünden Eleştiriler

Ek m.6/1 uyarınca “*Esnaflık Ahilik Sandığı'nın gerektirdiği görev ve hizmetler için mali kaynak sağlamak, piyasa şartlarında kaynakları değerlendirmek, öngörülen ödemelerde bulunmak üzere Esnaflık Ahilik Sandığı kurulmuştur*”. Söz konusu düzenlemede fon kavramına yer verilmemesi, kurulan sosyal sigorta ile bu sigorta fonunun aynı şekilde isimlendirilmesi sonucuna sebep olmuştur. Bu durum da ek m.6/1 ile ayrı bir sigorta kurulup kurulmadığı ve

kurulan sigortanın ayrı bir fona sahip olup olmadığı noktasında belirsizliklere sebep olmuştur (Çiftçi, 2022: 61).

“*Sosyal Güvenlik Kurumu ile Türkiye İş Kurumu Arasında Mevzuattan Kaynaklanan Yükümlülüklerin Yerine Getirilmesine İlişkin Veri Paylaşımı Protokolünü*”(İşkur protokolü, 2017) m.4’e göre,

“*Sandık: Esnaf Ahilik Sandığı primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratların, devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, ayrıca bu Kanun gereğince sigortalılardan alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve devlet güvencesinde olan sandığı ifade eder.*”

şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan tanımda yer alan sandık kavramı, her ne kadar farklı bir sosyal sigorta kurumu gibi tanımlanmış olsa da niteliği itibariyle bir sosyal sigorta olan EAS’nın fonunu ifade etmektedir.

Kanaatimizce, yapılan isimlendirme hem sosyal sigortayı hem de bu sigortanın fonunu kapsamalıdır. Ayrıca sosyal sigorta niteliğine sahip bir kurumun, başka bir sosyal güvenlik aracı olan yardımlaşma sandığı ile karıştırılmaması için sigorta fonunun adlandırılmasında “*Sandık*” yerine “*Sandık Fonu*” ifadesinin kullanılması daha uygun olacaktır (Çiftçi, 2022: 61).

SONUÇ

Yıllardır işsizlik sigortası kapsamı içinde düşünülmeyen bağımsız çalışanların bir kısmı ise ek m.6 ile işsizlik sigortası kapsamına dâhil edilmişlerdir. Bu önemli bir gelişmedir. Nitekim İSK’ya eklenen ek m.6 ile 01.01.2018 tarihinden itibaren esnaf, tacir, sanayici gibi hizmet akdiyle çalışmayan bazı bağımsız çalışanların iflası veya işyerini kapaması durumunda kendilerine belirli bir süre işsizlik ödeneği ödenmesi öngörülmüştür. EASS adı verilen bu sigorta kolu İşsizlik Sigortası’na, Fon’dan yapılacak ödemeler de işsizlik ödeneğine benzetilmiştir. Ancak bu sigortanın eski Türk kültür ve sosyal hayatına özgü ahilik geleneği ile hiçbir ilişkisi yoktur. Zira tarihi süreçte Anadolu’nun toplumsal yapısını olumlu yönde şekillendiren ve esnaf loncalarının temel unsurlarından biri olarak kabul edilen ahilik sistemi, modern toplumların değişen ve gelişen sosyoekonomik dinamikleri karşısında uygulanabilirliğini yitirmiştir. Bununla birlikte, serbest meslek sahipleri için işsizlik sigortası hizmetlerinin sunulması amacıyla oluşturulan sandık ve ilgili fonun, yapı itibarıyla geleneksel lonca ve ahilik sistemlerinden oldukça farklı bir nitelikte olduğu görülmektedir.

Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası ile sosyal güvenlik sistemine yeni bir sigorta dalı eklenmiştir. Ancak İSK ek m.6, bağımsız çalışanlar için getirilen bu sigorta türünü tek bir madde içinde ele almıştır. Bu tercih beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Zira sigortadan kimlerin faydalanacağı, sandığın gelir ve gider yapısı, fonun nasıl işleyeceği, ödeme ve yardım koşulları gibi pek çok detay yalnızca uzun fıkralar halinde düzenlenmiştir. Ayrıca yapılan bu yasal düzenleme, İSK kapsamında yer almakla birlikte maddenin içinde pek çok konuda önceki maddelere atıfta bulunulmuştur. Ancak İSK, ağırlıklı olarak hizmet sözleşmesiyle çalışan bireyler için hazırlanmış ve hükümleri bu doğrultuda şekillendirilmiştir. Dahası, hizmet sözleşmesine tabi olmayan ve bağımsız çalışan kişilerin kanun kapsamı dışında olduğu da açıkça belirtilmiştir (m.46). Bu nedenle, söz konusu ek m.6’nın düzenleniş biçiminin uygun olmadığı söyleyebiliriz. Oluşan problemlerin giderilmesi ve iki işsizlik sigortasının tek bir kanunda toplanması için İSK’da bir yenilenme yapılarak Kanunun, temel kanun niteliğine kavuşturulması gerekmektedir. Böylece ikinci bir kanunun varlığının önüne geçilecek ve mevcut uyumsuzluğun giderilmesinde de önemli bir adım atılmış olacaktır.

Esnaf Ahilik Sandığı Sigorta'sının getiriliş amacı itibariyle bağımsız çalışanları işsizlik riski karşısında korumak ve bağımsız çalışanları sigortalı olmaya teşvik ederek prim ödeme alışkanlığı kazandırmaktır. Fakat EASS mevcut haliyle bu amacını gerçekleştirmekten uzak kalacaktır.

Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması eğer 2017 yılında başlasaydı, bağımsız çalışanlar işsizlik ödeneği alabilmek için gerekli olan prim ödeme şartını yerine getirmiş olacaktı. Bu sayede belki de diğer kamu yardım ve destek programlarına ek olarak, kendi birikimleriyle oluşturdukları fondan gelir elde etme şansına sahip olabileceklerdi. Bu durumu göz önünde bulundurarak, EAS uygulamasının 01.01.2028 tarihinden önce hayata geçirilmesinin yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, S. ve Öztepe, N.D. (2018). Türkiye’de Kendi Adına ve Hesabına Çalışanların Sosyal Güvenliği. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(1), 67-94.
- Akpınar, Teoman ve Nazlı Çağıl Küçüköksel (2017). ESNAF AHİLİK SANDIĞI SİGORTASI. *Cataloging-In-Publication Data*, 4(8), 10-17.
- Akyol, B. (2018). Güney Avrupa Refah Rejimi Ülkelerinde İşsizlik Sigortası Uygulamaları ve Türkiye ile Karşılaştırılması. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1-44.
- Arııcı, K. (2022). *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Baydar, B. (2012). İşsizlik Sigortasının Esnaflara Yaygınlaştırılması: Uygulama İçin Öneriler. *Sosyal Güvence*, (2), 47-61.
- Beytar, Erbil (2023). Platform Çalışması: Çalışan Statüsünün Belirlenmesi Sorunu. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 239-266.
- Canıklıoğlu, N. (2011). 6111 Sayılı Kanun’la İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler”, *Toprak İşveren Dergisi*, 10-21.
- Centel, T. (2021). *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Çakmak, E. (2020). Türkiye’de İşsizlik Sigortası Uygulamaları. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-22.
- Çiftçi, S. (2022). *İşsizlik Sigortası Kanunu Ek Madde 6 Kapsamında ESNAF AHİLİK SANDIĞI SİGORTASI*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Değer, S. ve Gülcan, E. (2023). Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Kapsamı ve Bu Kapsamın Genişletilmesine İlişkin Öneriler. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(69), 3716-3734.
- Demirpolat, A. ve Gürsoy Akça (2004). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 355-376.
- Dinçay, İ.H. (2020). Farklı Ülke Uygulamaları Işığında Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Uygulama Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(25), 440-469.
- Dulay Yangın, D. (2020). 4447 Sayılı Kanun’un ESNAF AHİLİK SANDIĞI’na İlişkin Hükümleri ve Değerlendirilmesi. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 17(65), 189-210.

- Elbir, N. (2020). Türk İş Hukukunda Doğum veya Evlat Edinme Sonrası Kısmi Süreli Çalışma ve Yarım Çalışma. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 135-147.
- Erol, S.I. (2019). Sosyal Güvenlik Sistemi: Sosyal Sigorta, Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Bileşenleri Bağlamında”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 1-14.
- Güzel, A., Okur, A.R. ve Caniklioğlu, N. (2021). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Kaleli, H. (2022). Osmanlı Toplumunda Sosyal Güvenlik ve Ahi Sandığı. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 4(9), 119-128.
- Kaymaz, Y.S. (2025). Refah Rejimlerinde Bağımsız Çalışanların İşsizlik Sigortası: Türkiye Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(1), 1071-1084.
- Köme Akpulat, A. (2019). Bağımsız Çalışanların İşsizlik Sigortası: Esnaf Ahilik Sandığı Sigortası. *Sicil*, (41), 166-182.
- Kumaş, H. ve Karadeniz, O. (2017). Türkiye’de İşsizlik Sigortası Ödeneği’nden Yararlanan İşsiz Sayısının Düşük Olma Nedenleri: AB Ülkeleri İle Bir Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Sosyoekonomi*, 25(33), 195-220.
- Metin, T. (2021). Bir Sosyal Güvenlik Aracı Olarak Esnaf Ahilgk Sandığı Uygulaması Tutum Analizi: Kahramanmaraş İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Metin, T., Baylan, M. ve Günalan, M. (2022). Esnafın Ahilik Sandığı Uygulamasına Karşı Tutumları: Kahramanmaraş Örneği. *Journal of Economics and Research*, 3(1), 38-54.
- Özcan, H. (2023). Türkiye’de Esnaf Sicil Açılış-Kapanış İlişkisi Ve Esnaf İşsizlik Sigortası İhtiyacı Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(2), 122-132.
- Özdemir, C.S. (2017). Esnaf Ahilik Sandığı veya Esnaf İşsizlik Sigortası Neler Getiriyor?. *İSMMM Mali Çözüm Dergisi*, (71), 275-278.
- Özer, H.D. (2019). Esnaf Ahilik Sandığı’nın Refahiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Refahiye Araştırmaları Sempozyumu*, 14-15 Mart Refahiye.
- Özügurlu, M. (2003). Sosyal Politikanın Dönüşümü: Sıfatın Suretten Kopuşu. *Mülkiye Dergisi*, 27(239), 59-74.
- Sözer, A.N. (2021). *Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Subaşı, İ. ve Yiğit, Y. (2018). İş Sözleşmesinin Sona Erme Nedeninin İşsizlik Sigortasından Yararlanma Hakkına Etkisi ve Uygulamadan Doğan Sorunlar. *İş ve Hayat*, 4(8), 135-165.
- Tuncay, A. Can (2014). İslam’da Sosyal Güvenlik. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 851-874.
- Tuncay, A.C., Ekmekçi, Ö. ve Gülver, E. (2023). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yılmaz, H.D. (2022). Ahilik (İşsizlik) Sigortasının Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde (Kobi) Mali ve Sosyal Boyutunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi.

- Yuvalı, E. (2020). Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik Kavramı. *İş ve Hayat*, 6(11), 46-74.
- 6824 sayılı Kanun (2017), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6824&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (22.05.2025).
- 7161 sayılı Kanun (2019), <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/01/20190118-1.htm>, (22.05.2025).
- 7537 sayılı Kanun (2024), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241227-15.htm>, (22.05.2025).
- At Yarışları Hakkında Kanun (1953), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6132&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>, (22.05.2025).
- Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2020), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7256&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (22.05.2025).
- Gelir Vergisi Kanunu (1961), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=193&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>, (22.05.2025).
- İşkur Protokolü (2017), <https://media.iskur.gov.tr/23417/protokal-iskur-sgk-05-12-2017.pdf>, (22.05.2025).
- İşsizlik Sigortası Kanunu (1999), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4447&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (22.05.2025).
- Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2006), <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060217-4.htm>, (22.05.2025).
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2006), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5510&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (22.05.2025).
- TBMM Plan Bütçe Komisyonu Raporu (2010), <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss456.pdf>, (22.05.2025).